

**SZKOLNY
PROGRAM PROFILAKTYKI
W
V LICEUM
OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM
W GDAŃSKU - OLIWIE**

Gdańsk 2012

PLAN PROGRAMU PROFILAKTYKI

- 1. Czym jest profilaktyka**
- 2. Prezentacja objętego programem środowiska (V Liceum Ogólnokształcące)**
- 3. Diagnoza zagrożeń.**
- 4. Trzy stopnie profilaktyki**
- 5. Diagnozowanie i monitorowanie
niepokojących zjawisk w szkole.**
- 6. Współpraca ze środowiskiem**
- 7. Procedury stosowane w szkole**
- 8. Spodziewane efekty działań profilaktycznych**
- 9. Ewaluacja programu. Narzędzia.**

CZYM JEST PROFILAKTYKA?

Profilaktyka jest, najogólniej rzecz biorąc przemyślanym i skoordynowanym zespołem działań, mających na celu zapobieżenie wystąpieniu jakichś negatywnych zjawisk. Działania profilaktyczne mają na celu niejako „wyprzedzenie” zła, oraz przewidywanie niebezpiecznego rozwoju sytuacji.

Wszelka profilaktyka jest o tyle cenna, iż jej wprowadzanie jest o wiele mniej kosztowne niż pozbywanie się skutków patologii. Ma też ona na celu pokazanie zagrożonym osobom, możliwości uniknięcia niepożądanych sytuacji i zwrócenie uwagi na popełniane błędy. Stosowanie profilaktyki w środowisku szkolnym, jest zadaniem o tyle komfortowym, że możemy oddziaływać wspólnie i w jednym czasie na większą ilość osób i zauważać pożądane skutki naszych działań. Z drugiej strony w tak dużej „masie” młodzieży łatwo jest „przegapić” indywidualne przypadki i odnotowywać tylko sukcesy „globalne”, w sposób czysto statystyczny. Dlatego w działania profilaktyczne muszą być włączeni (w zakresie swoich kompetencji) **wszyscy** pracownicy szkoły, a program nie może nastawić się na „akcyjność”, ale być długofalowy i konsekwentny.

Aby jednak nie prowadzić profilaktyki „na ślepo”, potrzebna jest diagnoza- dokładne rozpoznanie zagrożeń i skupienie się na ich ograniczaniu

KRÓTKA PREZENTACJA ŚRODOWISKA SZKOLNEGO

V Liceum Ogólnokształcące jest szkołą cenioną w środowisku uczniowskim i stawianą na wysokich miejscach w rankingach placówek ponadgimnazjalnych. Każdego roku co najmniej dwóch chętnych na jedno miejsce składa podania o przyjęcie do „Piątki”. Młodzież, która tu przychodzi ma wysokie aspiracje: pragnie zdać egzamin dojrzałości i kontynuować naukę na wyższych uczelniach. Te wysokie aspiracje dzielą również, czasem nawet w większym stopniu – rodzice uczniów, co rodzi niekiedy konflikt interesów. Nasi uczniowie pochodzą najczęściej z rodzin inteligenckich, gdzie rodzice pracują bądź to w administracji państwowej bądź na stanowiskach kierowniczych przedsiębiorstw państwowych i prywatnych. Rodziny te są średnio, lub dobrze sytuowane materialnie. W bardzo małym stopniu nasi uczniowie pochodzą z rodzin tzw. patologicznych, bądź zaniedbanych. Jest jednak sporo uczniów pochodzących z rodzin rozwiedzionych, bądź żyjących w konflikcie, co nie pozostaje bez wpływu na system psychiczny młodzieży. Z racji pełnionych funkcji rodzice często nie mają dość czasu dla swoich dzieci, rekompensując im tę stratę środkami materialnymi, co może powodować skrzywienie proporcji co do hierarchii wartości: „mieć” i „być” zaś sam fakt względnej zamożności uczniów, czyni szkołę pożądanym „rynkiem zbytu” dla narkotykowych dilerów.

W V Liceum uczy się na ogół około 500 uczniów, podzielonych na co najmniej 30-osobowe oddziały. Jest to maksymalna liczba osób jaką może przyjąć budynek. Lekcje zaczynają się od godz. 7.30, a kończą o 15.20. Uczniowie mają możliwość korzystania z wielu form kształcenia nadprogramowego. Szkoła jest dobrze wyposażona, posiada sklepik z podstawowymi artykułami żywnościowymi, dwie sale komputerowe, siłownię i salę gimnastyczną. Szkoła jest objęta monitoringiem elektronicznym, na terenie budynku rozmieszczonych jest 16 kamer. Posiada dyżurkę, w której przesiadywać może osoba pilnująca wejścia. W praktyce przebywanie na terenie szkoły osób z zewnątrz jest utrudnione dzięki bardzo dobrej znajomości uczniów, przez swoich wychowawców i nauczycieli.

DIAGNOZA ZAGROŻEŃ

Sporządzenie diagnozy zagrożeń poprzez:

- ankiety anonimowe
- informacje zbierane od wychowawców
- kontakt z rodzicami uczniów
- rozmowy indywidualne z uczniami.

- **Zagrożenia natury fizycznej, zdrowotnej**
- **używki:**
 - narkomania (dom, lokale),
 - papierosy (teren szkoły, okolice),
 - alkohol (teren szkoły i poza terenem),
 - lekomania, przyjmowanie sterydów i tzw. „dopalaczy”
 - uleganie presji mediów- anoreksja, bulimia jako konsekwencje.
 - „sieciochizm” – uzależnienie od Internetu.
 -
- **Zagrożenia natury społecznej i psychicznej:**
 - nerwice, depresje, unikanie szkoły (lęk wobec zbyt wysokich wymagań)
 - konflikty w rodzinach, rozwody, problem „eurosieroctwa”.

Analiza istotnych zagrożeń:

W społeczności uczniowskiej wieku licealnego, chęć „bycia dorosłym” i używania przyjemności świata, a także chęć przypodobania się grupie rówieśniczej, oraz zyskania jej akceptacji, jest bardzo duża. Z tymi potrzebami wiąże się często uleganie pokusom, namowom i nałogom, które mają być gwarantem i wyznacznikiem dorosłości.

- Pierwszym, obecnie powszechnym i zapewne najgroźniejszym jest uleganie nałogowi narkotykowemu. Atrakcyjność, rzekoma nieszkodliwość i łatwość dostępu, czynią z narkotyków popularny element subkultury młodzieżowej. Młodzież sięga po używki dla chęci odprężenia się, „odstresowania”, bycia akceptowanym i poprawienia sprawności umysłowej (zwłaszcza mit amfetaminy). Młodzi ludzie nie mający oparcia w rodzinie, podatni na wpływy, przeżywający rozmaite trudności sięgają po narkotyki prawie bez oporów. Ci, którzy wiedzą, najczęściej milczą w poczuciu fałszywej lojalności, lub chcąc uniknąć etykiety „kapusia”, lub obawiając się zemsty.
- Drugim zagrożeniem (mającym wpływ na zdrowie uczniów) jest palenie papierosów. W myśl obowiązujących przepisów na terenie szkoły obowiązuje całkowity zakaz palenia tytoniu. Uczniowie radzą sobie z tym problemem, paląc na obrzeżach terenu szkoły, bądź poza nim. Sankcje wobec palących są nikłe i ograniczają się tylko do obniżenia oceny z zachowania, zaś w przypadku uczniów pełnoletnich (kl. III) istnieje niepisane „przyzwolenie” na ten proceder, wynikające z poczucia dorosłości. Najlepszą metodą jest promowanie „mody na niepalenie” oraz konsekwencja w stosowaniu przewidzianych kar.

- Uleganie modom mass-mediów. Bulimia i anoreksja.

Problem powyższy dotyczy zwłaszcza dziewcząt. Licealistki, podążające za modą, kreowana przez filmy i czasopisma ilustrowane, pragną na siłę dotrzymać kroku „top-modelkom” i dążyć do maksymalnie szczupłej sylwetki. Zatrącenie się w takiej „pogoni” może prowadzić do chorobliwego odchudzania się, liczenia kalorii, a w rezultacie do groźnych schorzeń, takich jak **anoreksja i bulimia**. Nieakceptowanie swojego wyglądu, uleganie modzie, chęć podobania się chłopcom, prowadzi dziewczęta do zachowań, które mogą być groźne dla zdrowia. Należy zatem dążyć do nauczania uczennic akceptowania siebie, takimi jakimi są i ukazywanie niebezpiecznych konsekwencji nadmiernego odchudzania, czy braku akceptacji własnego ciała.

- Nerwice szkolne, depresje, stany lękowe.

Szkoła jest instytucją i jak wszystkie instytucje wymaga dyscypliny, przystosowania się do reguł i narzuconego tempa pracy. Uczniowie dostosowują się w większym lub mniejszym stopniu. Jedni nie stresują się obowiązkami- inni- przeciwnie- popadają w nerwice, chcąc za wszelką cenę sprostać wymogom nauczycieli bądź rodziców. Brak akceptacji w domu, zbyt silne rygory i przesadna ambicja rodziców stawiają uczniów w krytycznej sytuacji. Niektórzy na tego typu presje reagują agresją, inni wycofaniem, ucieczką (częste wagary), lub stanami psychosomatycznymi (ból brzucha, głowy, spowodowane stresem), aż do dokonywania **prób samobójczych**. Pośpiech życia szkolnego utrudnia rozpoznanie symptomów, a konieczność stawiania wymagań nasila proces. Szybkie rozpoznanie indywidualnego przypadku, zbadanie sytuacji, rozmowa, indywidualne podejście mogą mieć zbawienny wpływ na zagrożonego ucznia.

- Uzależnienie od gier internetowych, oraz stałego używania Internetu.

W obecnych czasach każdy niemal uczeń posiada telefon z dostępem do Internetu. Jak zauważamy, powoduje to uzależnienie od ciągłego przebywania „on-line”, uciekania w świat wirtualny i zatracania się w świecie nierzeczywistym. Konsekwencjami są zaburzenia lekowe, zwiększona nerwowość, obniżenie jakości nauki, izolacja od społeczności.

Zagrożenia bezpieczeństwa fizycznego wynikające z ewentualnych urazów, chorób, wypadków w szkole i podczas szkolnych wyjść, wycieczek imprez. Wycieczki szkolne są szczególnym czasem, kiedy uwaga nauczycieli powinna być szczególnie wyczulona. Dlatego też przed każdą wycieczką wychowawca musi dopełnić wszelkich procedur związanych z bezpieczeństwem i powiadomić o tym uczniów.

TRZY NURTY PROFILAKTYKI

Właściwa profilaktyka, aby być skuteczna i trafiać do wszystkich uczniów, powinna być podzielona na trzy zasadnicze, uzupełniające swoją skuteczność nurty. Podział ten został opisany przez profesora Zbigniewa Gasia z Instytutu Psychologii UMCS w Lublinie.

Profilaktyka pierwszorzędowa (uprzedzająca, pierwotna) – to rodzaj profilaktyki kierowany do ogółu społeczeństwa, obejmujący najwcześniejsze **działania zapobiegające**. W szkole kierowane są one do ogółu uczniów, a ich celem jest przede wszystkim: promowanie zdrowego stylu życia, zapobieganie zachowaniom dysfunkcyjnym, stwarzanie możliwości właściwych form spędzania wolnego czasu, a także informowanie o różnego rodzaju zagrożeniach, by jak najdłużej opóźnić kontakt młodzieży z różnego rodzaju używkami, a przede wszystkim kontaktu z alkoholem oraz narkotykami.

Profilaktyka drugorzędowa (wtórna) – to rodzaj profilaktyki ukierunkowany na określoną grupę - na grupę podwyższonego ryzyka, u której występowanie danego zagrożenia jest wysoce prawdopodobne lub już występuje. Ma ona na celu ujawnienie osób najbardziej zagrożonych oraz pomoc w eliminowaniu tego zagrożenia

Profilaktyka trzeciorzędowa - to rodzaj profilaktyki ukierunkowany na osoby, u których wystąpiły już niekorzystne stany. W naszym przypadku może to być drugoroczność, oraz w bardzo rzadkich przypadkach konflikt z prawem. Jest ona interwencją **po** wystąpieniu niekorzystnego zjawiska, której celem jest przeciwdziałanie lub minimalizowanie pogłębienia się danego stanu rzeczy oraz skutków tego stanu. Ma ona również na celu umożliwienie osobie, powrotu do normalnego życia poprzez stosowanie różnego rodzaju form terapii.

Realizacja programu profilaktycznego w świetle powyższych nurtów obejmuje następujące działania:

Do pierwszorzędowej można zaliczyć działania skierowane do wszystkich uczniów :

1. **stały** kontakt wychowawcy i nauczycieli z uczniami
2. **stały** kontakt z rodzicami uczniów
3. kontakt z pedagogiem, oraz innymi pracownikami kompetentnych instytucji (terapeuci, psychologowie, lekarze)
4. angażowanie uczniów w działania wymagające niesienia pomocy innym, działania artystyczne i społeczne.
5. „uczulanie” klasy na niepokojące zachowania kolegów, koleżanek.
6. **Natychmiastowe** reagowanie na pierwsze niepokojące sygnały.
7. Wspieranie i promowanie działań pozytywnych (altruizm, wytrwanie w abstynencji, uczciwość, praca nad sobą, itp.)
8. Spotkania z pozytywnymi autorytetami, projekcje filmów oświatowych, tzw. pedagogizacja rodziców- uświadamianie im specyfiki zagrożeń wobec młodzieży w wieku licealnym.

Oraz bardziej rygorystyczne formy:

1. **Kontrola** wejścia do budynku szkoły.
2. Konsekwentne dyżurowanie na korytarzach i terenie szkoły
3. Ograniczenie wyjść z zajęć podczas lekcji (np. do toalety)
4. Organizowanie rozmów z klasami a temat bezpieczeństwa- szczególnie przed wycieczkami szkolnymi i nadchodzącymi feriami.
5. Skrupulatne odnotowywanie w dziennikach **nieobecności i spóźnień**.
6. Powiadamianie rodziców, o wszelkich przejawach łamania regulaminu szkoły przez ich dzieci.
7. Podpisywanie przez uczniów zobowiązania do właściwego zachowania podczas wycieczek szkolnych i wyjść poza teren szkoły.
8. Kontakt z Komendą Policji w Oliwie i wydziałem do spraw nieletnich.

Działania zaliczające się do profilaktyki drugorzędowej to między innymi:

1. przekazywanie pedagogowi szkolnemu przez wychowawców informacji o uczniach z tzw. podwyższonego progu ryzyka.
2. stały kontakt z rodzicami uczniów drugorocznych, lub tych, którzy sprawiali kłopoty wychowawcze.
3. Regularne sprawdzanie obecności i spóźnień ww uczniów, oraz natychmiastowy kontakt z domem w przypadku trzydniowej nieobecności.
4. poszukiwanie form pozytywnej aktywności dla takich uczniów.
5. współpraca z Poradnią Pedagogiczno-Psychologiczną, kierowanie tych uczniów w razie potrzeby do specjalistów z Poradni.
6. Występowanie o stypendia socjalne i pomoc odpowiednich instytucji np. MOPS-u.

W przypadku **profilaktyki trzeciorzędowej**, odnosi się on głównie do uczniów powtarzających klasę, co w naszej szkole jest przypadkiem sporadycznym.

DIAGNOZOWANIE I MONITOROWANIE NIEPOKOJĄCYCH ZJAWISK W SZKOLE -

W celu zbadania niepokojących sytuacji w szkole, bądź zorientowania się w pewnych istotnych dla profilaktyki zjawiskach, szkoła powinna **raz w semestrze** przeprowadzić badania (np. poprzez ankietę), aby dowiedzieć się o przyczynach ewentualnych problemów.

Za zbadanie problemu odpowiedzialny jest zespół ds. profilaktyki. W jego skład wchodzi pedagog szkolny.

Przykładowe problemy mogące zostać objęte badaniem:

- Poziom poczucia bezpieczeństwa na terenie szkoły
- Poziom i jakość przestrzegania postanowień Statutu szkoły.
- Analiza frekwencji na zajęciach szkolnych i nadobowiązkowych.
- Analiza działań odpowiedzialnych za przestrzeganie praw ucznia.

Narzędzia diagnozowania:

- analiza dzienników lekcyjnych
- analiza dziennika pedagoga szkolnego.
- ankiety przygotowane przez zespół ds. profilaktyki
- badanie wybranej grupy uczniów
- badanie całego rocznika, bądź całego ogółu uczniów.
- wywiady, rozmowy z uczniami i nauczycielami
- monitorowanie szkolnego forum internetowego.
- informacje nietajone uzyskane od szkolnej pielęgniarki.

Wyniki badań/ankiet zespół ds. profilaktyki przedstawia na najbliższym posiedzeniu rady pedagogicznej. Rada pedagogiczna podejmuje decyzje co do działań mających poprawić zaistniałą sytuację.

WSPÓLPRACA ZE ŚRODOWISKIEM

Szkoła realizując swój program, aby nie pozostać „samotną wyspą” opiera się na współpracy z licznymi organizacjami i instytucjami, które wspierają ją w pracy profilaktyczno-wychowawczej.

V LO współpracuje z:

1. Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną nr 7 w Gdańsku Wrzeszczu, tel. 341-39-50.
Kontakt telefoniczny, spotkania na cyklicznych szkoleniach z p. dyr. PPP-7,
2. Ośrodkiem Profilaktyki Środowiskowej w Oliwie „Mrowisko”, tel. 552-00-26,”
realizacja programu „Kontakt BUS”, uzyskiwanie porad od psychologów zatrudnionych w ośrodku.
3. Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Gdańsku.
Pozyskiwanie wolontariuszy do pracy z ludźmi upośledzonymi umysłowo.
4. Gdańskim Centrum Profilaktyki i Uzależnień w Gdańsku, tel. 320-02-56
Branie udziału w szkoleniach dotyczących profilaktyki uzależnień.
5. Poradnię Profilaktyki i terapii Uzależnień MONAR w Gdańsku, tel. 302-04-42
6. Środowiskowym Domem Samopomocy w Gdańsku-Wrzeszczu, tel. 344 96 00
7. IV Komisariatem Policji w Gdańsku-Oliwie, referat do spraw nieletnich.
8. Strażą Miejską w Gdańsku
9. Poradnię leczenia zaburzeń psychicznych „Razem” z Gdyni.

PROCEDURY STOSOWANE W SZKOLE

- Procedura postępowania wobec przejawów agresji i wulgarności.**
- Procedury postępowania w przypadku spożywania alkoholu przez ucznia/uczniów na terenie szkoły.**
- Procedury postępowania w przypadku znalezienia na terenie szkoły, lub u ucznia szkoły substancji psychoaktywnych (narkotyków)**
- Procedury postępowania w przypadku bezprawnego przebywania na terenie szkoły osób postronnych.**

Pełna treść powyższych procedur dostępna u pedagoga szkolnego i dyrekcji szkoły.

SPODZIEWANE EFEKTY DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH:

- Zmniejszenie ilości zachowań niepożądanych na terenie szkoły.
- Zmniejszenie liczby uczniów sięgających po narkotyki, alkohol, papierosy, uzależnionych od Internetu i mediów..
- Zwiększenie świadomości uczniów w zakresie prowadzenia zdrowego stylu życia.
- Poszerzenie gamy zainteresowań uczniów.
- Polepszenie umiejętności gospodarowania czasem wolnym przez uczniów.
- * Integracja środowiska klasowego i szkolnego
- Zwiększenie udziału uczniów i ich rodziców w życiu szkoły.

EWALUACJA PROGRAMU

Sposoby i środki ewaluacji:

- obserwacja zachowania uczniów
- obserwacja postępów w nauce i zachowaniu
- udział uczniów w konkursach i osiągnięcia przez nich wyniki
- frekwencja na zajęciach szkolnych
- udział w zajęciach pozalekcyjnych
- badanie oceny samopoczucia ucznia w szkole
- porównywanie wybranych wyników badań z półrocza i końca roku.

Narzędzia ewaluacji:

- ankieta
- obserwacja
- analiza dokumentacji szkolnej
- rozmowa
- rozmowa fokusowa
- wywiad

Program profilaktyki będzie podlegał ewentualnemu uzupełnieniu po zakończeniu każdego roku szkolnego, oraz po konsultacjach dyrekcji z Radą Pedagogiczną, rodzicami i uczniami.

Opracował zespół ds. profilaktyki w składzie :
Elżbieta Jabłońska, Krzysztof Rzeźniowiecki

Pedagog szkolny

Krzysztof Rzeźniowiecki